

Kristian den 4's Besøg i Randers 1609.

Ved Toldinspektør, cand. jur. F. Jørgensen.

I 1902 skænkede Borgmester Rosenørn i Silkeborg den historiske Samling i Randers et Exemplar af »Itinerarium sacrae scripturae« (»En Rejsebog offuer den hellige Schrift«) København 1608. Paa Bogens forreste Blad ere de følgende Optegnelser om Kristian den 4's Besøg i Randers 1609 nedskrevne med en fast og tydelig Haand:

»Anno 1609 den 14 Februarij læste Kong. May. udi denne Bog, och sagde att dette wor dett første hand haffde werett udi nogen Mandtz Huß ij Randers. Och daa same Tid haffde hans May. alle mine sex Børn och Peder Saxeßen for sig forsamblett wid Kackelloffnen, och haffde den gode Herre hiell Skiembtt om dennem for di vor saa mange och nestinde lige store, Gud beuare hans Naade euindelige.

Niels Jacobson
Egenn haandt.

Anden Dagen som vor den 15 Februarij wor Peder Laßen, Jens Korde Poull Nielßen och jeg hoß hans Mays paa Drottningborig. Och fick Kong. May: breff. att hans Naade aff Kronens her epther will holde Randers Bro ferdige, der till medfick wij en god Ruuß.«

I Bladets Margen er Kongens kronede Navneciffer tegnet tillige med hans Valgsprog: Regna firmit Pietas.

Den Mand, der har skrevet disse Optegnelser og med faa Træk givet et saa livfuldt Interiør fra den unge Konges Besøg i en gammel Gaard i Randers, er den i Byens Historie velkendte Borgmester Niels Jakobsen, Stamfaderen til Slægterne Rosenørn, Hoffmann, Lasson, Benzon m. fl. Han var Søn af en Selvejrbonde og født i Simested i Rinds Herred 1554. Efterat have haft Ansættelse hos forskellige Slotsskrivere, fik han selv Embedet som Slotsskriver paa Skanderborg og blev i 1592 gift med en adelig Dame Margrethe Utzon-Vesteni. Efter hendes Død flyttede han til Randers og holdt i 1596 Bryllup paa Raadhuset med Marie Pedersdatter Lasson (1575—1634) »en forstandig, ung, munter og riiig Enke«, der var eneste Barn af Peder Lasson og havde været gift med Borgmester Søren Hoffmann. Niels Jakobsen og hans anden Hustru levede sammen i 28 Aar og fik 9 Børn i deres Ægteskab.

I 1604 blev Niels Jakobsen Raadmand og 1619 Borgmester i Randers, hvor han døde den 10. Juni 1624.¹⁾

Paa den nordre Korvæg i St. Mortens Kirke i Randers findes et i 1653 udført Epitafium over Niels Jakobsen og hans anden Hustru. Det er hugget af Sandsten og Marmor og bærer et Maleri af de to Personer²⁾.

Poul Nielsen, der efter Optegnelserne var med paa Dronningborg, nævnes i Stadfeldts Fortegnelser over Borgmestre og Raadmænd i Randers. Han er herefter født i 1551,

¹⁾ Om Niels Jakobsen, se S. t. j. Hist. VIII., pag. 222 (med Kildehenvisninger), Kirkeh, S. 4. R, 4. B., p. 203, Stadfeldt: Beskrivelse af Randers, p. 120.

²⁾ Indskriften paa Epitafiet med Navnene paa N. Jakobsens Børn hos Galthen: Beskrivelse af Randers, p. 133. Malerierne paa Epitafiet blev i 1870 ommalet paa en Mahogniplade af Siegfumfeldt.

blev Raadmand 1590, Borgmester omkring 1616 og døde 1618.

»Jens Korde« er sandsynligvis den Jens Andersen Kahre, der ifølge Stadfeldt blev Borgmester i Randers den 12. Januar 1596, og hvis Navn findes paa et til Eske Brock i 1615 udstedt Skøde paa Jord til et Kapel ved Kirken.

»Det første Hus«, Kongen efter Optegnelserne har gæstet i Randers, var sikkert den smukke gamle Bindingsværks Gaard, Torvegade Nr. 12 (Matr. Nr. 345), Løveapothekets Gaard, der var opført af Borgmester Søren Hoffmann, rimeligvis i 1577 og blev nedrevet i 1893. Gaarden er muligt allerede i 1596 kommen i Niels Jacobsens Eje ved hans Giftermaal med Hoffmans Enke. Niels Jacobsens Bomærke, et sammenslynget dobbelt og enkelt V, findes i et af Skjoldene i den endnu bevarede Portbjælke, og den ejedes i 1630 af hans Arvinger. Af Ejendommen, der tidligere havde Svalegange langs hele Gaardsiden af Bygningerne, findes Gengivelser i den historiske Samling i Randers.¹⁾

Foruden Niels Jacobsens Optegnelser foreligger der forøvrigt nogle andre kortfattede Notitser om Kongens Besøg i Randers i 1609.

Som Lensmand paa Dronningborg Slot i Randers sad paa dette Tidspunkt den bekendte Rigsraad Eske Brock (1560—1625), en af Landets største Jordegodsejere, der i 1596 var bleven forlenet med Dronningborg.²⁾ Han har efterladt sig forskellige Dagbøger, deriblandt en for 1609, der ved et Tilfælde blev fremdraget ca. 1855 i en Mølle paa Gl. Estrup-Egnen og derefter trykt med Noter i Danske

¹⁾ S. t. j. Hist. I. c. og »Gamle Bygninger i Randers« i den hist. Samlings Arkiv.

²⁾ Om Eske Brock, se Biogr. Lexikon III.

Samlinger II. R. 2. B. 1872. I denne Dagbog for 1609 har Eske Brock noteret:

(Februar).

Den 13 kom kongl. maytz. hied, och var med hans maytz. Mogens Gyø, Niels Krag, Henrich Volff, Ernst Normandt, kamerjuncker Mogens Gyldenstiern og Chrestoffer Greffuel;¹⁾ same afften min giest i min stuffue +

Den 14 var hans maytz. og min giest $\frac{+}{+}$

Den 15 och min giest $\frac{+}{+}$

Den 16 drog hans maytz. bortt och til Skanderborg, och red ieg vd med hans maytz. i miel fra Byen. Same afften med Eske Bylde +

Korsene i Eske Brocks Dagbøger betegner Rusens Styrke, og det vil ses, at han noterer tre Kors ved den 15. Februar. Dette passer godt med Ordene hos Niels Jakobsen, hvorefter Magistrats herrerne fra Randers ikke alene fik Kongens Tilsagn om, at han vilde holde Randers Bro vedlige for Kronens Regning, men tillige »en god Ruuß« ved Mødet paa Dronningborg.

¹⁾ Ifølge Noterne til D. Sml. I. c. Niels Krag til Trudsholm, Oversekretær i Kancelliet 1603—10. Ernst Normand til Selso og Palsgaard, senere Lensmand paa Bygholm. Mogens Gyldenstjerne til Søholm. Kristoffer Greffuel eller v. Grøben, Kongens Jægermester. Udtoget af Kristian den 4's Skrivekalendere for 1609 i D. Sam. II. R. 3. B., p. 370 omtaler ikke Kongens Ophold i Randers.
